

MUSIIKKILEIKKIKOULU SEURAKUNNAN TOIMINTAMUOTONA

Kokemuksia Tampereen seurakuntayhtymän musiikkileikkikouluista lukuvuonna 1987-1988.

Kaisa Naukkarinen
1999

Jyväskylän yliopisto

Humanistinen tiedekunta

Musiikkitieteen laitos

Kaisa Naukkarinen

Musiikkileikkikoulu seurakunnan toimintamuotona,
Kokemuksia Tampereen seurakuntayhtymän musiikkileikkikouluista lukuvuonna 1987-1988

Musiikkikasvatus
1999

Pro gradu-työ
36 sivua

Tutkimuksessa tarkastellaan musiikkileikkikoulutoimintaa, joka tapahtuu evankelisluterilaisen kirkon piirissä. Tutkimusryhmäksi on valittu Tampereen seurakuntayhtymän musiikkileikkikoulut lukuvuonna 1987-1988. Tutkimusmetodina on henkilöhaastattelu, johon osallistui kaikki kolme kyseisen seurakuntayhtymän musiikkileikkikoulun opettajaa.

Tutkimuksessa selvitetään musiikkileikkikoulutoiminnan ulkoisia olosuhteita ja käytännön järjestelyjä. Tarkastelun kohteena on myös se, mitä musiikkileikkikoulussa tehdään ja mistä tämä ko. tekeminen koostuu. Kolmantena asiakokonaisuutena selvitetään opetuksen metodiikkaa: Kuinka unkarilaisen Z.Kodály'n musiikkikasvatusmenetelmä sopii suomalaiseen musiikinvarhaiskasvatukseen. Kiinnostavaa on myös tietää kuinka ns. seurakunnallisuus näkyy toiminnassa, ja kuinka paljon musiikkileikkikoululla on yhteyksiä seurakunnan toisiin työmuotoihin.

Tutkimuksessa tulee esille, että suuri kiinnostus musiikkileikkikoulutoimintaa kohtaan osoittaa toiminnan tarpeellisuuden. Seurakunnankin organisoimassa musiikkileikkikoulussa toiminnan tavoitteet perustuvat enemmän musiikkikasvatukselliselle-, kuin hengelliselle alueelle. Kodály'n metodin suomalainen sovellus (Muksut Musiikkimaassa, Ollaranta ym. 1982) koettiin onnistuneeksi ja hyvin soveltuvaksi musiikkileikkikoulukäyttöön. Opettajien mielestä metodi antaa myös vapauksia ja intoa omien ideoiden toteuttamiseen.

Asiasanat: Musiikinvarhaiskasvatus, Kirkon musiikkikasvatus

SISÄLLYS

1. Tutkimusalue	2
1.1 Johdanto.....	2
1.2 Muita tutkimuksia.....	3
1.3 Musiikkileikkikoulun määritelmä ja tavoitteet.....	6
1.4 Musiikkileikkikoulun opettajan pätevyysvaatimukset.....	8
1.5 Kirkon musiikkikasvatus.....	9
2. Pedagogiset näkökohdat	11
2.1 Kodály'n musiikkikasvatusmenetelmä.....	11
2.2 Kodály'n menetelmän käyttö suomalaisessa musiikin varhaiskasvatuksessa.....	14
2.3 Esimerkki suomalaisesta Kodály'n menetelmään tehdystä sovelluksesta.....	16
3. Tutkimusasetelma	17
3.1 Tutkimusryhmä.....	18
3.2 Tutkimuksen sisältö ja tavoitteet.....	18
4. Tampereen seurakunnan musiikkileikkikoulutyö	20
4.1 Toiminnan muotoutuminen.....	20
4.2 Toiminnan edellytykset.....	22
4.3 Toiminnan lajit.....	23
4.4 Koulutuksellinen aspekti.....	26
4.5 Musiikkileikkikoulu seurakunnallisena työmuotona..	27
5. Päätäntö	30
Lähteet	34

1 Tutkimusalue

1.1 Johdanto

Varhaisiän musiikkikasvatus on saanut viime vuosina paljon huomiota. Aivotutkimus ja kognitiivinen musiikkitutkimus pitävät musiikkia välttämättömänä ja varsinkin alle kouluikäisille älykkyyttä, psyykettä ja koko persoonallisuutta kehittäväenä toimintona (Kotiranta 1995).

Musiikin varhaiskasvatusta tapahtuu luonnollisesti päiväkodeissa ja muissa lastenhoitopaikoissa, mutta nykyään yhä useammin myös musiikkileikkikouluissa, joita perustetaan jomonien organisaatioiden toimesta. Myös kirkko on ollut kiinnostunut järjestämään musiikkileikkikoulutoimintaa.

Tampereen ev.lut seurakuntayhtymä on tullut minulle tutuksi kesätyöpaikkana ja kuultuani, että Tampere on seurakuntien musiikkileikkikoulutoiminnassa edelläkävijä, valitsin Tampereen seurakuntayhtymän tutkimuskohteekseni.

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, miten

musiikkileikkikoulu toimii evankelisluterilaisessa kirkossa ja onko sillä yhteistyötä seurakunnan muiden toimintojen kanssa. Tutkimuksessa tarkastellaan myös käytännön toimiin liittyviä seikkoja; toiminnan edellytyksiä ja musiikkileikkikoulun toimintatapoja.

Pedagogista kehystä tutkimukselle antaa Z. Kodály'n musiikkikasvatusmenetelmän tarkastelu. Unkarilainen musiikkipedagogi Katalin Forrai on laatinut Kodály-menetelmän varhaiskasvatuksen osuuden Zoltan Kodály'n ohjeiden perusteella. Haastattelujen kautta olen saanut kuulla Tampereen ev.lut seurakuntayhtymän musiikkileikkikoulun opettajilta kokemuksia tämän unkarilaisen metodin suomalaisen sovelluksen käyttökelpoisuudesta musiikin varhaiskasvatuksessa.

1.2 Muita tutkimuksia

Selaillessani läpi muita musiikin varhaiskasvatuksesta kertovia tutkimuksia koin erityisen mielenkiintoiseksi Marita Lehdon tutkimuksen, jossa selvitettiin, miten Kodály-menetelmä varhaiskasvatuksen osalta suhteutuu nykyisiin lapsen musiikillisesta kehittämisestä tehtyihin tutkimuksiin.

Tutkimuksessa tultiin tulokseen, että yleisesti tutkimustulokset tukevat Kodály-menetelmää, joka on hyvin suositeltava ja käyttökelpoinen menetelmä Suomessa laajasti toteutettavaksi. Huomioni kiinnittyi kuitenkin erityisesti siihen, että tutkimustulosten perusteella Suomessa Kodály-menetelmän nimeä kantava sovellus (Ollaranta 1982) poikkesi

unkarilaisesta sovellutuksesta seuraavasti:

- siinä käytetään käsimerkkejä, nuottikirjoitusta, tonaalisia tavuja, rytmitavuja (taa, ti-ti jne.) ja niiden hahmottamista erilaisina kuvioina
- siinä käytetään erilaisia intervalliyhdistelmiä kuin unkarilaisessa menetelmässä, toisinaan laajempaa ambitusta, usein 3/4-tahtiosoitusta ja mollissa olevia lauluja, joissa on puoliaskelia keskeisinä kulkuina
- siinä käytetään soitinta (nokkahuilu) ennen kuin laulaminen on sisäistynyt (Lehto 1992)

Mielessäni heräsi jopa kysymys, että voidaanko puhua Kodällyn-menetelmästä suomalaisen sovelluksen yhteydessä edellä esitetyn perusteella?

Seurakunnallinen näkökulma tuli esille TaruTiina Perttusen tekemässä tutkielmassa (1991), jossa todetaan, että kirkon varhaiskasvatuksessa musiikin osuus on vailla johdonmukaista kokonaislinjaa. Kirkkomusiikkokoulutuksesta puuttuu mahdollisuus erikoistua ko. musiikkityön osa-alueeseen. Asia on samoin myös lastenohjaajien koulutuksessa. Lastenohjaajien käsissä on musiikinvarhaiskasvatus hyvin pitkälle on. Kirkko ei riittävästi panosta musiikin varhaiskasvatustyöhön eikä yleisesti tiedosta sen merkitystä ja mahdollisuuksia. Perttusen mielestä seurakuntayhteyteen kasvamisen mahdollisuus tulisi nähdä musiikin varhaiskasvatuksessa.

Maija Fredrikson tutkii väitöskirjassaan alle kolmivuotiaan lapsen spontaania laulun tuottamista ilman aikuisen mallia. Tutkimusjoukkona oli tavallisia päiväkotilapsia, jotka eivät saa mitään erityistä musiikkikoulutusta, mutta joiden jokapäiväiseen toimintaan

kuuluu laulaminen ja musisoiminen. Fredrikson toteaa tutkimuksen päätännössä, että musiikkikasvatuksen sisällöt päiväkodeissa vaihtelevat paljolti henkilökunnasta johtuen. Jos lapselle annetaan luontevia musiikillisia malleja, on lasten helpompi löytää myös oma sisäinen musiikkinsa ja sen ilmaisumahdollisuudet.

Hän tarkastelee spontaanisti tuotettuja laulutoisintoja lasten enkulturaatioprosessina. Tutkimustuloksissaan hän toteaa, että laulun tuottaminen on kulttuurisidonnainen ja opittu tapahtumasarja, kuten hän johdannossa olettaa asian näin olevan. Standardien ja spontaanien laulujen syntyminen on sinänsä kulttuurista riippumaton, universaali ilmiö. Hän etenee tutkimuksessaan kohti spontaanin laulun "syntysijoja". Alle kolmivuotiaalle lapselle laulun vastaanottaminen, oppiminen ja tuottaminen on tapahtumasarja, joka edellyttää mentaalisia operaatioita ja kognitiivisia prosesseja. Juuri kognitiivinen näkökulma melodisrytmisen tiedon prosessointiin muodostaa tutkimuksen tärkeän peruspilarin.

Mielenkiintoiselta ja toisaalta kuitenkin luonnolliselta vaikutti toteamus, että spontaanin laulutoisinnon syntymiseen vaikuttaa selvästi liike. Liike voi olla joko lapsen kehon liikettä tai leikkivälineen liikettä. Leikkivälineen ja aiemmin opitun laulun yhdistäminen toiminnallisesti vaikuttavat laulutapahtuman kulkuun.

Fredrikson haluaa tutkimuksessaan tietoisesti päästä eroon musiikin elitistisestä ajattelumallista ja seurata Zoltan Kodály'n perusteeksiä siitä, että musiikki kuuluu kaikille. Se ohjasi häntä tarkastelemaan lasten laulua ilmiönä, vapaana institutionaalisista ja opetuksellisista näkökulmista.

1.3 Musiikkileikkikoulun määritelmä ja tavoitteet

Musiikkileikkikouluja on ollut Suomessa 1950-luvulta lähtien, jolloin ne olivat yksityisiä. Kuopiossa perustettiin 1950 - 1960 -lukujen vaihteessa ensimmäinen musiikkileikkikoulu musiikkioppilaitoksen yhteyteen. Tämän jälkeen alkoi varsinainen kehitys, ja musiikkileikkikouluja perustettiin moniin muihinkin musiikkioppilaitoksiin. Näiden lisäksi on seurakuntien, kuntainliittojen, erilaisten yhdistysten ja yksityisten ylläpitämiä musiikkileikkikouluja.

Musiikkileikkikoulussa annetaan alle kouluikäisille lapsille musiikin ryhmäopetusta. Musiikkileikkikoulu ei ole lasten päivähoitoa, vaan kerhomaista 1 - 2 kertaa viikossa 1 - 2 tunnin ajan annettavaa musiikillista viriketoimintaa tai musiikin ryhmäopetusta. (Kroksfors 1980, 14)

Kiinnostus musiikkileikkikouluja kohtaan on nykyään entistä suurempi, ja niillä onkin yhteiskunnassamme merkittävä asema alle kouluikäisten musiikinopetuksessa. Yleensä karsintaperusteena on pelkästään sopiva ikä (4 - 6 tai 3 - 6 vuotta) ja ilmoittautumisjärjestys. Mitään erityisiä sisäänpääsykokeita ei ole käytetty, koska toistaiseksi ei ole olemassa luotettavaa musikaalisuustestiä alle kouluikäisille lapsille.

Kouluhallituksen opetussuunnitelmassa musiikkioppilaitoksille vuodelta 1987 on määritelty musiikkioppilaitoksessa toimivan musiikkileikkikoulun tehtävät ja tavoitteet. Samat tehtävät ja tavoitteet voidaan asettaa muillekin musiikkileikkikouluille. (Opetussuunnitelma 1988)

Yleistavoitteeksi musiikkileikkikouluille on annettu

musiikillisen ja musikaalisen ilmaisutahdon kehittäminen, ohjaaminen tietoiseen musisointiin, ja valmiuksien kehittäminen musiikkioppilaitoksissa tapahtuvia musiikinopintoja varten.

Ensimmäisenä tehtävänä on musiikinrakkauden herättäminen. Päämääränä on synnyttää elinikäinen myönteinen asenne musiikkia kohtaan.

Toisena tehtävänä on musiikillisten valmiuksien kehittäminen jo ennen kouluikää. Näitä ovat esimerkiksi rytmittäjä, säveltäjä, harmoniataja, äänenkäyttö, muotojen hahmottamiskyky, kuuntelukyky ja musiikillinen muisti.

Kolmantena tehtävänä voidaan pitää lapsen emotionaalisen ja sosiaalisen kehityksen tukemista. Musiikillisten valmiuksien kehittämisen lisäksi huomioidaan musiikin mahdollisuudet lapsen koko persoonallisuuden kehittämisessä.

Kouluhallitus on antanut myöskin suosituksen musiikkileikkikouluryhmän koosta ja ikärakenteesta: Jos ryhmällä on yksi opettaja, suositus on 6 - 10 lasta, ja jos ryhmällä on kaksi opettajaa suositellaan 11 - 16 lasta. Jos toiminta on pääasiassa virikkeellistä, ryhmän ikärakenne voi olla heterogeeninen. Ikärakenteen tulisi olla mahdollisimman homogeeninen, jos musiikkikasvatuksessa edetään tavoitteellisesti. Tällöin käytetään ns. tasoryhmiin jakamista seuraavanlaisesti:

1. taso: 3 - 4 -vuotiaat
2. taso: 4 - 5-vuotiaat
3. taso: 5 - 6-vuotiaat

(Opetussuunnitelma 1988)

1.4 Musiikkileikkikoulunopettajan pätevyysvaatimukset

Musiikkioppilaitoksessa toimivan musiikkileikkikoulunopettajan kelpoisuusvaatimuksena on musiikinalkuopettajan tutkinto, jonka voi suorittaa Helsingin, Lahden tai Jyväskylän konservatoriossa. Tutkinnon suorittaminen kestää neljä vuotta. Vuosina 1971 - 1987 järjestettiin Sibelius-Akatemiassa lastentarhanopettajille ja musiikinopettajille erikoistumis-kursseja musiikkileikkikouluun. (Asetus 629/1987)

Henkilöitä, joilla on asetuksen mukainen pätevyys, on vähän, ja käytännössä musiikkileikkikoulunopettajina toimivat erilaisia pedagogisia ja musiikillisia tutkintoja tehneet henkilöt. Henkilön sopivuutta musiikkileikkikoulunopettajaksi arvioitaessa melko luotettava kriteeri on hänen jäsenyytensä Musiikin varhaiskasvattajat ry:ssä. Yhdistyksen jäseneksi pääsyyn on tietyt normit, ja jäsen saa jatkuvaa tukea työssään, ja pystyy seuraamaan alalla tapahtuvaa kehitystä. (Krokfors 1980, 15)

1.5 Kirkon musiikkikasvatus

Raamatusta musiikki liittyy keskeisesti Jumalan tekojen ylistämiseen. Raamatun sana voi saada musiikillisen asun (esimerkiksi monet Raamatun kiitoslaulut) ja sitä voidaan julistaa musiikin keinoin (Kol 3:16). Raamatusta tulee esille, kuinka sekä kiitos ja ylistys, että murhe ja ahdistus voivat

purkautua musiikillisesti (esimerkiksi Psalmit). Musiikilla on myös merkittävä osuus keskinäisen yhteyden ilmentämisessä ja lujittamisessa. Nämä kaikki näkökulmat osoittavat musiikin niveltyvän aivan erityisellä tavalla kirkon olemukseen ja tehtävään. (Lundsten 1987)

Koululla on ollut vanhastaan keskeinen asema yleisessä musiikkikasvatuksessa. Menneinä vuosisatoina myös kirkon musiikkikasvatus toteutui koulun välityksellä. Kun koululaitos vähitellen alkoi itsenäistyä, myöskin koulun ja kirkon musiikinopetus alkoivat eriytyä toisistaan. Viime vuosikymmeninä on syntynyt useita muita musiikkikasvatuksesta huolehtivia tahoja: Päiväkodit, kansalais- ja työväenopistot, kansanopistot, opintokeskukset, kirjastot, yleisradio, musiikkioppilaitokset, musiikkiviikot ja -juhlat. Kukin taho toteuttaa musiikkikasvatustaan omista näkökohdista käsin. Seurakuntien musiikkikasvatus saa erityisluonteensa kirkon olemuksesta ja tehtävästä. (Lundsten 1987)

Musiikin liittymisestä kirkon olemukseen nousee kirkon musiikkikasvatuksen yleistavoite: "Kirkon musiikkikasvatuksen tavoitteena on auttaa ihmistä ymmärtämään musiikin merkitys kirkossa, kokemaan musiikki tärkeäksi kasvulleen kristittyinä, ja löytämään elämässään musiikillisen ilmaisun mahdollisuuksia. (Musiikkikasvatus seurakunnissa 1987)

Yleistavoitteesta on johdettu henkilökohtainen, seurakunnallinen ja yhteiskunnallinen tavoitealue, sekä niihin kuuluvat tavoitteet. Kunkin tavoitteen sisältö on ilmaistu oppimisalueina ja asiakokonaisuuksina, joiden huomioiminen edistää tavoitteen toteutumista. Niiden lisäksi on myös esitetty sisältövirikkeitä, joita tulee käytännön työssä laatia

itse lisää. Tavoitteita ei ole laitettu ikäryhmien mukaiseen tasoon. Ikäryhmä ja sen edellytykset on tästä syystä otettava tarkasti huomioon toiminnan sisältöä suunniteltaessa. Pienten lasten kohdalla tavoitteet suuntautuvat parhaiten henkilökohtaiselle tavoitealueelle, jossa niitä voidaan helposti toteuttaa elämyksellisten kokemusten avulla. (Lundsten 1987)

Muilla tavoitealueilla tavoitteiden huomioiminen merkitsee lähinnä sitä, että opettaja ymmärtää monenlaisten tavoitteiden, muidenkin kuin henkilökohtaisten, voivan sisältyä toimintaan, ja luo tällöin pohjaa niiden toteutumiseksi myös myöhemmässä elämässä. (Lundsten 1987)

2 Pedagogiset näkökohdat

2.1 Kodály'n musiikkikasvatusmenetelmä

Unkarilainen Zoltán Kodály (1882-1967) loi toisen maailmansodan jälkeen musiikkikasvatusmenetelmän, jonka tavoitteena ei ole pelkästään musiikinopetus, vaan myös persoonallisuuden kehittäminen. Näiden lisäksi menetelmä tähtää myös kansallisen itsetunnon kohottamiseen.

Ennen menetelmän syntyä Kodály teki suuren työn kootessaan unkarilaisia kansansävelmiä, joista muodostui musiikkikasvatuksen peruskivi. Kodály'n mielipiteet musiikin merkityksestä palautuivat antiikin ja keskiajan aikana esiintyneeseen käsitykseen, jonka mukaan yksikään ihminen ei ole täydellinen, ellei hän tunne musiikkia. Tästä syystä hän tahtoi lähentää koko kansaa musiikkiin. Tästä ns. Kodály'n menetelmästä tuli Unkarin koulujärjestelmän puitteissa annettavan musiikkikasvatuksen perusta.

Zoltán Kodály'n keskeiset periaatteet, jotka on esitetty kokoelmassa **Bicinia hungarica** 1-4 (1937-42), voidaan tiivistetysti esittää seuraavasti:

- kansanlaulu on opetuksen lähtökohta
- musiikki opitaan laulamisen yhteydessä
- opetuksessa edetään nuottimerkinnän hallintaan solmisaation ja "tititoimisen" yhteydessä
- sisäisen kuulemisen kyvyn kehittäminen on tärkeää (Linnankivi 1982)

Unkarissa on alle kouluikäisten musiikinopetus laulupainotteista. Opetusmateriaalina on pentatoniikkaan perustuva unkarilainen kansanlaulusto ja Zoltán Kodály'n lapsille säveltämä säveltapailun harjoitusmateriaali. Unkarilaisen musiikkikasvatuksen yhteydessä pentatoniikalla tarkoitetaan enintään 5-sävelisiä aiheita, joista puuttuvat 1/2-sävelaskeleet. Kodály'n mukaan liian aikainen 1/2-sävelaskelien laulaminen vaikuttaa haitallisesti lapsen mahdollisuuksiin oppia laulamaan puhtaasti. (Forrai 1990, 26)

Laulua elävöitetään liikehännällä, rytmisoittimilla ja leikeillä. Kodály yhdistääkin Jaques-Dalcrozen ja Orffin käsitykset liikunnan ja musiikin yhteydestä musiikkikasvatuksessa. Laululeikeillä on tärkeä osuus pienten lasten musiikkikasvatuksessa ja myöhemmin niistä edetään kansantansseihin.

Useihin Kodály'n alkeisharjoituksiin kuuluvat kävely, marssiminen, juoksu tai jokin muu perusrytmiä vastaava liike. Leikin ja laulun avulla halutaan myös kehittää lasten persoonallisuutta, esiintymiskykyä, rohkeutta ja keskittymistä. Periaatteena on, että lapselle on opetettava musiikkia kokonaisvaltaisesti, ja häntä on opetettava kunnioittamaan toista ihmistä, ja olemaan rehellinen. Kaikkea tätä voidaan opettaa värikkäällä, vaihtelevalla ja kiinnostavalla musiikinopetuksella. (Kodaly 1982)

Opettajan on hyvä muistaa, että hänen ei tule luokitella lapsia hyviin ja huonoihin laulajiin. Kaikki ovat tasa-arvoisia ryhmässä ja ansaitsevat kiitoksen suorituksestaan, mikä antaa lapselle onnistumisen tunteen ja miellyttäviä elämyksiä. Vaikka unkarilainen musiikkikasvatusmenetelmä voi näyttää myös kaavamaiselta ja opettajakeskeiseltä, mutta yleensä käytännön toiminta toteutuu inhimillisesti, rakastavasti lapsiin ja musiikkiin suhtautuen. Unkarissa pääsee 96 % yli kolmivuotiaista osalliseksi musiikkikasvatusmenetelmästä, esimerkiksi päiväkodissa. (Forrai 1990, 8)

Kodály'n tärkeimmät ajatukset lasten musiikkikasvatuksesta ovat seuraavat:

- Jokaiselle ihmiselle tulee antaa mahdollisuus musiikin harrastamiseen
- Musiikkikasvatuksen tulee alkaa varhain, mielellään jo ennen lapsen syntymää
- Kaiken musiikkikasvatuksen perustana on laulaminen. Vasta

kun lapsi on laulaen sisäistänyt musiikilliset perusasiat, hän voi ryhtyä soittamaan jotain instrumenttia. (Rytmissoitteita tosin käytetään jonkin verran, esimerkiksi päiväkodeissa.)

- Lasten käytössä olevan laulumateriaalin tulee olla laadukasta. Kunkin kansan keskuudessa käytettyjen laulujen tulee pohjautua omalle kansalliselle perinteelle: Unkarissa unkarilaiselle, Suomessa suomalaiselle. Sävellettyjen laulujen tulee olla ammattitaidolla tehtyjä.
- Laulujen vaikeusasteen tulee vastata lapsen ikäryhmän edellytyksiä osallistua laulamiseen. Ennen kouluikää laulujen ulottuvuus on enintään kuusi säveltä pentatonisissa sävelaiheissa. Laulumateriaalin ohella käytetään loruja. Sekä näihin että helppoihin lauluihin tulee liittyä jokin mielenkiintoa ylläpitävä leikki
- Musiikin avulla voidaan kasvattaa avarakatseisia ja tasapainoisia ihmisiä. (Forrai 1988, 12-14)

2.2 Kodály'n menetelmän käyttö suomalaisessa musiikin varhaiskasvatuksessa

Suomessa on Kodály'n ajatuksille perustuvaa musiikkikasvatusta harrastettu erilaisina sovellutuksina jo kahden sukupolven

ajan. Itä- Helsingin musiikkiopisto, jossa toimivat veljekset Geza ja Csaba Szilvay, Lahti ja Tampere ovat Suomen "Kodály-keskuksia", mutta menetelmää käytetään laajemminkin.

Unkarilaisessa musiikissa pentatoniikka kuuluu kansanperinteeseen, mutta meille suomalaisille se on vierasta. Meille on helpompi laulaa asteikkokulkuna etenevä "Satu meni saunaan", kuin esimerkiksi ylöspäinen pentatoninen asteikko. Pentatoniikka ei saisi olla esteenä Kodály-menetelmän käytölle Suomessa. Kodály suosittaa kunkin kansan kansanmusiikin käyttöä menetelmän yhteydessä. Vaikka unkarilaisessa menetelmässä käytetään unkarinkielestä suomenkielelle käännettyjä lauluja, niin tarkoituksena ei ole hylätä suomalaisia lastenlauluja. Lisäksi mukaan voi ottaa myös muiden kansallisuuksien lauluja, jotta lapset oppisivat kunnioittamaan muidenkin kansojen kulttuuriperinnettä.

Lenke Erdelyi-Rauhalan mukaan meillä Suomessa ei ole vielä yhtenäistä musiikinopetusta, mutta tämän unkarilaisen menetelmän avulla voimme luoda pohjan yhtenäiselle ja määrätietoiselle musiikkikasvatukselle. (Koivusalo 1981, 12-14)

Suomessa toimiva Kodály-seura perustettiin 19.5.1980. Yhdistyksen tarkoituksena on välittää tietoa Zoltan Kodály'n kehittämästä musiikkikasvatusmenetelmästä, sekä toimia säveltaiteilijoiden, musiikkitieteilijöiden, musiikkikasvattajien ja musiikin harrastajien yhteistyöelimenä. (Otavan Iso Musiikkitietosanakirja 3 1980, 472)

2.3 Esimerkki suomalaisesta Kodály-metodiin tehdystä sovelluksesta

Metodiopas "Muksut Musiikkimaassa" perustuu unkarilaiseen musiikkikasvatusmenetelmään, mutta menetelmää toteutetaan suomalaisena sovelluksena. Kirja on tarkoitettu alle kouluikäisten musiikinopetukseen, mutta pienin muutoksin sitä voi käyttää myös ala-asteella. Opas on jaettu kolmeen tasoryhmään, ja eteneminen tasoryhmästä toiseen tapahtuu kunkin lapsiryhmän edellytysten pohjalta. (Numminen. 1989, 29-30)

Ensimmäinen taso sisältää n. 50 laulun lauluston, johon koko myöhempi opetus pohjautuu. Kun lapset osaavat ensimmäisen tason laulut, niistä poimitaan opetusasioita. Säveltasoja havainnollistetaan ensin summittain ja sitten käsimerkeillä. Nämä ovat apuna opetuksen alkuvaiheessa, sillä lapsi näkee kuulemansa ja kuulee näkemänsä. Käsimerkkien avulla nähdään myös rytmi ja sävelten keskinäiset erot. (Ollaranta 1982)

Esimerkkinä nuottaleikki:

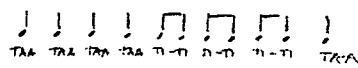
(Ollaranta 1982)

NUOTTA-LEIKKI

VEE-TÄÄN NUOTTA-TAA SAADAN PALJON KALD- JA

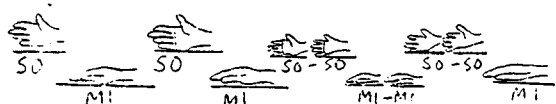
1. LAULETAAN JA LEIKITÄÄN NUOTTALEIKKI
2. TOTEUTETAAN LAULUN RYTMIIÄ ERI TAVOIN.
ESIM. TAPUTTAEN, TÖMISTÄEN TAI RYTMISITIMIN
3. TITITOIDAAN MELODIARITMI

4. LAULETAAN NUOTTALEIKKI
5. HYRAIKIÄÄN MELODIA JA NÄHITÄÄN KÄDELÄ SEN KULKU

6. TODETAAAN, ETÄ SÄVELIÄ AALTOILEE KANDELLI ERI TASOLLA (YLOS-ALAS)
7. TODETAAAN, ETÄ SIINÄ ON KAKSI SÄVELTASOA, JOILLE ANNETAAN NIMET SO JA MI

3 Tutkimusasetelma

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää muutamien seurakunnassa toimineiden musiikkileikkikoulunopettajien kokemusten perusteella, miten musiikkileikkikoulu toimii seurakunnan puitteissa ja kuinka paljon se on yhteydessä seurakunnan muihin toimintamuotoihin. Tutkimuksessa tarkastellaan myös käytännön työhön liittyviä seikkoja, esimerkiksi millaiset ovat toiminnan edellytykset, ja mitä musiikkileikkikoulussa yleensä tehdään.

Haluan myöskin tietää millaisia kokemuksia opettajilla on Kodály-metodiin pohjautuvasta musiikinopetuksesta, ja mahdollisesti tutkimuksen myötä tuoda tämän metodin käyttökelpoisena vaihtoehtona seurakunnan piirissä toimiville varhaiskasvat-
tajille.

3.1 Tutkimusryhmä

Olen valinnut tutkimusryhmäksi Tampereen seurakuntayhtymän musiikkileikkikoulut lukuvuonna 1987-1988. Tampereen seurakuntayhtymän musiikkileikkikoulujen valintaan kohderyhmäksi vaikutti se, että Tampereen seurakunnilla on pitkään ollut musiikin varhaiskasvatustoimintaa, ja siellä käytetään opetuksen runkona unkarilaisen Zoltán Kodályn musiikkikasvatusmenetelmää. Tampereella asuva unkarilainen Lenke Erdelyi-Rauhala on vaikuttanut Kodaly-metodin käyttämiseen Tampereen seurakunnissa.

3.2 Tutkimuksen sisältö ja tavoitteet

Tutkimuksessa selvitetään musiikkileikkikoulujen toiminnan ulkoisia olosuhteita mm. toimitiloja, välineitä ja käytännön järjestelyjä. Tutkimuksessa tarkastellaan musiikkileikkikoulun johto-organisaation osuutta koulun toiminnan valvonnan suhteen.

Lisäksi tutkimuksessa kartoitetaan, mitä musiikkileikkikoulussa tehdään, ja mistä tämä ko. tekeminen koostuu. Sitä valotetaan lasten suhtautumisesta ja mieltymyksestä käsin, ja opettajien käsityksistä siitä, mitä he painottaisivat opetuksessaan.

Kolmantena asiakokonaisuutena selvitetään opetuksen metodiikkaa. Kuinka Kodályn metodi toimii suomalaisessa musiikkileikkikoulussa, ja kuinka suuri on opettajien luova panos.

Tutkimuksessa kartoitetaan myös musiikkileikkikoulunopettajien koulutus ja sen suhde käytännön tarpeisiin, sekä onko opettajien mielestä heidän koulutuksensa riittävä, ja onko "jälkihoidon" tarvetta.

Seurakunnallisuuteen liittyen tutkitaan lähinnä hengellisten laulujen ja kertomuksien osuutta toiminnasta. Toisena pääkohtana on vanhempien suhtautuminen toiminnan seurakunnallisuuteen opettajien arvioiden mukaan.

Tutkimusmetodina oli henkilöhaastattelu. Kävin kyseisen lukuvuoden keväällä haastattelemassa Tampereen seurakuntayhtymän musiikkileikkikoulunopettajia. Kysymykset jakautuivat tutkimuksen sisällön mukaisesti kolmeen osaan. Haastateltavia musiikkileikkikoulunopettajia oli kolme.

4 Tampereen seurakunnan musiikkileikkikoulutyö

4.1 Toiminnan muotoutuminen

Tampereen seurakuntayhtymässä aloitettiin vuonna 1968 musiikkipäiväkerhotoiminta kokeiluluontoisena Näsin seurakuntasalissa (kuuluu Pyynikin seurakuntaan). Syksyllä 1970 toiminta vakinaistettiin ja asetettiin päiväkerhotoimikunnan alaisuuteen. Toiminnan ohjaajana ja kehittäjänä oli alusta alkaen musiikinopettaja Sirkka-Liisa Unhola.

Musiikkipäiväkerhotoiminta lähti liikkeelle kotien aloitteesta. Tampereella ei tuolloin ollut kenenkään muun toimesta järjestetty tämänlaatuista musiikkitoimintaa alle kouluikäisille lapsille. Toiminnalla pyrittiin palvelemaan koteja ja lapsia sekä rikastuttamaan päiväkerhotyön kenttää. Musiikkipäiväkerho oli rinnakkaistyömuoto päiväkerhojen kanssa.

Toiminnan ohjelmaan kuului korvakuulolaulua, laululeikkejä, musiikkiliikuntaa, rytmisoittimien käyttöä, ja 5 - 7 vuotiaille rytmioopin aakkosien opettamista. Oppikirjoina käytettiin

"Musiikkia muksuille" (Ollaranta, Simojoki), "Tikapuita pitkin" (Krokfors) ja "Tie musiikkiin" (Pohjola, Cederlöf). Jokaisen musiikkipäiväkerhon alussa ja lopussa pidettiin hartaushetket. Musiikkitoiminnan lisäksi luettiin satuja, askarreltiin ja piirrettiin. Kerhot kokoontuivat kaksi kertaa viikossa 1 1/2 ^v tuntia kerrallaan.

Syksyllä 1984 musiikkipäiväkerhotoiminta siirrettiin päiväkerhojohtokunnan alaisuudesta kirkkomusiikkitoimikunnan alaisuuteen, ja sen nimi muutettiin samalla musiikkileikkikouluksi. Muutoksen yhteydessä musiikkileikkikoululle annettiin musiikkikasvatukselliset tavoitteet, joihin päätettiin pyrkiä käyttämällä Kodalyn metodia. Musiikkileikkikoulu on Tampereen seurakuntayhtymän musiikkikoulu-organisaatiossa yksi osasto (samaa tapaan kuin yleisissä musiikkioppilaitoksissa).

Musiikkileikkikoulun opetus vastaa yleisten oppilaitosten vastaavan tason opetusta. Valmennusta soittimen hallintaan ei ole vielä pystytty järjestämään, mutta tämä kuuluu tulevaisuuden suunnitelmiin.

Tampereen evankelisluterilaisessa seurakuntayhtymässä oli lukuvuonna 1987-1988 musiikkileikkikouluja kaikkiaan kuudessa seurakunnassa: Harjun, Härmälän, Hervannan, Messukylän, Viinikan ja Tuomiokirkkoseurakunnassa. Messukylän seurakunnassa toiminta tapahtui Kaukajärven seurakuntatalolla, ja Viinikan seurakunnassa Koivistonkylän seurakuntatalolla. Lukuvuonna 1987-1988 oli yhteensä 28 musiikkileikkikouluryhmää, ja yhdessä ryhmässä oli keskimäärin 8 - 12 lasta. Ryhmä kokoontui viikoittain puolitoista tuntia kerrallaan.

4.2 Toiminnan edellytykset

Tampereen evankelisluterilaisen seurakuntayhtymän musiikkileikkikoulut toimivat yhtymän omissa tiloissa. Yleensä opettajat pitivät toimintatiloja melko hyvinä. Osa musiikkileikkikouluista pidettiin päiväkerhojen tiloissa, jolloin toimintamahdollisuudet olivat suhteellisen hyvät, mutta joissakin tapauksissa nämä tilat olivat liian ahtaat. Aikuisille tarkoitetut tilat koettiin puutteellisina ja sopimattomina, koska pöydät ja tuolit olivat mitoitettu aikuisille. Toisaalta aikuisille tarkoitetut tilat olivat mukavan avaria. Lattiamateriaaleihin oltiin tyytymättömiä, koska esimerkiksi liian liukas lattiapinta rajoittaa lapsen vapaata liikkumista.

Kaikissa kokoontumistiloissa oli käytössä piano, vaikkakin opettajat olivat saattaneet kokea vaikeaksi kontaktin saamisen lapseen, jos itse istuivat pianon ääressä, ja lapset lattialla. Rytmisoittimet olivat ahkerassa käytössä, rytmien ja laulujen ilmentäjinä. Triangelit, rytmikapulat, marakassit ja kulkuset olivat käytetyimmät rytmisoittimet, joita toivottiin saatavan parempilaatuisina. Kahdella opettajalla oli viisikielinen kannel mukana opetusohjelmassa, ja sitä pidettiin hyvin mukavana säestyssoittimenä. Kaikki opettajat opettivat nokkahuilun soittoa lapsille. Opetus aloitetaan musiikkileikkikoulun kolmannella tasolla ("luokalla").

Pienille musiikkileikkikoululaisille (lähinnä 3 - 4 vuotiaat) tarkoitettua materiaalia, kuten esimerkiksi laulukirjoja, kaivattiin markkinoille. Toivottiin myös kuvallista opetusmateriaalia, sillä kauniit kuvat laulujen

aiheista innostavat lapsia laulamaan. Musiikkileikkikouluissa kuunneltiin myös musiikkia ^{kuusien} kaseteilta ja ^{levyiltä} levyiltä. Yhdellä opettajista olikin toivomuksena saada parempia äänentoistolaitteita.

Pienistä puutteista huolimatta kaikki opettajat olivat tyytyväisiä määrärahojen suuruuteen, sillä kaikki tarpeellinen oli pystytty hankkimaan. Musiikkileikkikouluun tuleva lapsi oli velvollinen ostamaan työkirjan ja nokkahuilun, ja maksamaan 250 markan lukukausimaksun, mikä oli opettajien mielestä varsin kohtuullinen maksu verrattuna esimerkiksi yksityisten musiikkileikkikoulujen lukukausimaksuihin.

Musiikkileikkikouluilla oli vastuuhenkilö, joka samalla vastasi koko Tampereen seurakuntayhtymän musiikin opetuksesta. Käytännössä hän ei paljonkaan puuttanut musiikkileikkikoulutoimintaan. Tietoja tästä toiminnasta hän sai kokouksissa, ja jokavuotisen oppilaslistojen laatimisen yhteydessä.

4.3 Toiminnan lajit

Laulaminen, soittaminen, laululeikit, musiikkiliikunta, musiikkimaalaus, musiikinkuuntelu ja musiikkisatujen kuunteleminen ja tekeminen olivat musiikkileikkikouluissa käytettyjä toiminnan lajeja. Kaikki opettajat painottivat, että musiikin kuuntelun tulisi olla aktiivista ja lasta tulisi kasvattaa kuuntelemaan musiikkia, eikä totuttaa vain taustamusiikkiin. Hiljaisuuden kokeminen on myös tärkeää. Musiikkileikkikoulussa kuunneltiin taustamusiikkia vain eväidensyönnin aikana.

Pienimmät lapset eivät jaksakaan hyvin pitkään pelkästään kuunnella, vaan heille täytyy ottaa toimintaa mukaan, esimerkiksi liikuntaa.

Opettajien kokemusten mukaan lasten suosituimpia toiminnanlajeja olivat laulaminen ja musiikkiliikunta, mutta erityisesti pienet lapset pitivät myös rytmisoittimilla soittamisesta. Opettajat arvelivat, että pienen lapsen on helppo tarttua soittimeen ja ilmaista sillä itseään. Laulun rytmin voi oppia helpommin kuin laulun melodian. Isommat lapset ovat rohkeampia ja haluavat ilmaista itseään koko keholla. Tämän vuoksi "isompien ryhmässä" musiikkiliikunta oli suosittua. Yleinen periaate oli, että pyritään aina tekemään sitä mistä lapset pitävät, joten ei ollut päässyt syntymään "vähemmän suosittua toiminnanlajeja".

Yleensä sisältötavoitteet opettajilla olivat samansuuntaisia. Olennaisinta oli se, että lapsi saa iloita musiikista ja rohkeutta itse sen tekemiseen ja kokeilemiseen. Kuitenkin opettajilla oli omia henkilökohtaisia painotuksia opetuksessaan. Kaksi opettajista piti tärkeänä laulamisen ja melodiatajunnan kehittämistä, yksi halusi taas keskittyä musiikkiliikunnan opetukseen. Askartelu ei kuulunut toimintaan mukaan, mutta sen sijaan oli ollut musiikkimaalauksia ja piirustusta tunnin aiheen mukaan. Yksi opettaja kertoi pyytäneensä kuvaamataidon asiantuntijan opastamaan musiikkimaalauksessa. Musiikki- ja muitakin satuja luettiin erityisesti silloin, kun lapset olivat väsyneitä.

Musiikkileikkikoulujen opetuksen runkona käytettiin Kodály'n musiikkikasvatusmenetelmää suomalaisille lapsille sovellettuna. Ritva Ollarannan ja Maija Simojoen tekemä kirja "Muksut

Musiikkimaassa" pohjautuu unkarilaiseen musiikkikasvatusmenetelmään. Lapsilla oli opetuksen tukena myöskin työkirja, joka on tarkoitettu käytettäväksi rinnakkain metodioppaan kanssa. Työkirjoja on kaikkiaan kolme erilaista, jokaiselle kolmelle opetustasolle on oma työkirjansa. Erityisesti säveltapailun opetuksessa opettajat kokivat tämän menetelmän hyväksi - lapsi kuulee näkemänsä ja näkee kuulemansa. Opettajat pitivät myöskin hyvänä sitä, että tätä menetelmää käytettäessä lapsi tuntee oppivansa ja osaavansa, koska laulut ovat helppoja oppia. Ihmeteltiin, kuinka lapset jaksavat kerrasta toiseen laulaa helppoja ja yksinkertaisia melodioita. Salaisuus voi olla onnistumisen tunteessa. Yhdellä opettajalla oli ollut aluksi ennakkoluuloja tätä menetelmää kohtaan, mutta lopulta hänenkin oli myönnettävä sen "pätevyys". Opettajat olivat kuitenkin sitä mieltä, että musiikkileikkikouluiän jälkeen lapselle olisi hyvä alkaa opettaa säveltapailua Suomessa käytetyllä perinteisellä tavalla, niin että nuottimerkinnät otetaan mukaan.

Musiikkileikkikoulutoiminnan alkaessa vuonna 1984 opettajat päättivät opetuksessa käytettävistä yhteisistä linjoista, mm. Kodály'n metodista. Käytännössä kukin opettaja soveltaa menetelmää omin persoonallisoin ideoin. Eräs opettajista sanoikin, että "niin monta kuin on opettajaa niin monta sovellusta on tästäkin menetelmästä."

Käytetyin kirja musiikkileikkikouluissa oli "Musiikkia muk-suille", jolla on yhteyksiä metodioppaaseen "Muksut Musiikkimaassa". Molemmat kirjat ovat Ritva Ollarannan ja Maija Simojoen tekemät. Erityisen iloisia opettajat olivat uudesta laulukirjasta "Laulun aika" (Eeva Alho - Soili Perkiö), joka on tarkoitettu alle kouluikäisten lasten musiikinopetukseen. Edellä

mainittujen kokoelmien lisäksi opettajat käyttivät kaikkea saatavilla olevaa aiheeseen liittyvää aineistoa.

Haastatteluissa opettajat korostivat luovuuden ja soveltamis-kyvyn merkitystä. Valmiit mallit eivät ole aina parhaita mahdollisia, joten tarvitaan omia hyviä ideoita. Valmiita lauluja ja leikkejä muunneltiin, jos oli tarpeen, tai keksittiin omia lauluja sanoineen ja sävelmineen. Lapset olivat olleet hyvin usein innokkaita sepittämään omia lauluja ja loruja. Musiikkiliikunnasta kiinnostunut opettaja oli tehnyt paljon koreografioita lauluihin, tai improvisoi niitä tarvittaessa. Kaikki opettajat kertoivat pianoa soittaessaan improvisoivansa paljon ja totesivat, että musiikkileikkikoulunopettaja ei voi "olla nuoteissa kiinni". Yhdellä opettajista oli omia julkaisuja.

4.4 Koulutuksellinen aspekti

Tampereen seurakuntayhtymään on perustettu kaksi musiikkileikkikoulunopettajan virkaa ja yksi tuntiopettajan toimi. Näissä tehtävissä ovat toimineet samat opettajat vuodesta 1984 lähtien. Toisella viranhaltijoista oli kanttori-urkurin tutkinto ja Sibelius-Akatemiassa suoritettu musiikkileikkikoulunopettajan pätevyys. Toisella viranhaltijalla oli keskeneräinen korkeakoulututkinto ja musiikkiopintoja. Tuntiopettaja oli koulutukseltaan lastenohjaaja, suorittanut yksityisiä musiikkiopintoja, ja osallistunut Sibelius-Akatemian järjestämään musiikkiliikunnan täydennyskoulutukseen.

Kaikki opettajat olivat osallistuneet useille lyhyemmille kursseille ja koulutuspäiville, kuten esimerkiksi musiikin varhaiskasvatus-, liikunta-, Suzuki-, säveltapailu- ja musiikinkuuntelun kehittämisen kursseille. Lisäksi oli saatu koulutusta Kodalyn metodin käyttöön. Musiikkileikkikoulunopettajille järjestetään paljon erilaisia koulutustilaisuuksia, joten heillä on hyvät mahdollisuudet pysyä ajan tasalla työssään ja saada uusia ideoita toteutettaviksi. Opettajat kävivät hyvin mielellään kursseilla ja koulutuspäivillä. Kun kysyin opettajilta heidän pedagogisen koulutuksen riittäväydestä, olivat kaikki varsin tyytyväisiä saamaansa koulutukseen. Yksi opettajista kuitenkin arveli, että lapsipsykologista koulutusta ehkä tarvittaisiin enemmän. Käytännössä oli ollut ongelmia suhtautumisessa "ongelmalapseen".

4.5 Musiikkileikkikoulutoiminta seurakunnallisena työmuotona

Musiikkileikkikoulujen hengellinen sisältö liittyi kirkkovuoden kulkuun. Lapsille oli opetettu suurimpiin kirkollisiin juhlapyhiin liittyviä lauluja, ja käsitelty joulun ja pääsiäiseen liittyviä Raamatun kertomuksia. Yleensä hengellisten laulujen osuus oli vähäinen, mutta käytettyjen laulujen määrä vaihteli jonkin verran, riippuen opettajasta. Hengellisyyttä ei haluttu kuitenkaan painottaa, vaikka oli kysymys seurakunnan musiikkileikkikoulusta. Lapset lauloivat mielellään hengellisiä lauluja, joista suosituin oli ollut "Jumalan kämmenellä",

nykyisessä virsikirjassa virsi 499.

Kahdella opettajista hengellisten laulujen ohjelmisto käsitti lähinnä joulu- ja pääsiäislauluja. Yksi opettajista oli lisäksi pitänyt tärkeänä uusien virsien opettamisen. Hän oli lasten kanssa suorittamassa virsilaulumerkkiä, jonka saa opettelemalla viisi vapaavalintaista virttä uudesta virsikirjasta. Musiikkileikkikoulussa ei pidetty alku- ja loppuhartauksia. Ennen välipalan syöntiä luettiin yhdessä lyhyt ruokarukous.

Musiikkileikkikoulujen toimintaan kuuluivat läheisesti esiintymiset seurakunnan-, ja muissa tilaisuuksissa. Nämä tilaisuudet olivat olleet hyvä syy harjoitella hengellisiä lauluja. Eniten esiintymisiä oli ollut seurakunnan tilaisuuksissa, kuten esimerkiksi kevät-, joulu- ja äitienpäiväjuhlissa, sekä perhekirkoissa. Esiintymismäärät vaihtelivat eri ryhmillä riippuen opettajasta. Toiset ryhmät olivat esiintyneet 5 - 10 kertaa vuoden aikana, toiset kaksi kertaa. Musiikkileikkikoululaiset olivat olleet esiintymässä myös yhteisissä tilaisuuksissa yleisten musiikkioppilaitosten musiikkileikkikoulujen kanssa. Ryhmien sisäiset juhlat olivat pieniä konsertteja, joissa vanhemmat ja muut sukulaiset olivat yleisönä.

Vierailut vanhustenpiireissä olivat olleet onnistuneita tapahtumia. Tällöin lapset olivat saaneet tutustua toisenlaiseen seurakunnan toimintamuotoon. Päiväkerhojen kanssa ei ollut ollut minkäänlaisia yhteyksiä. Yhden opettajan ryhmässä oli vierailut seurakunnan työntekijöitä: Pappi, kanttori ja diakoni. Kutsukortteja musiikkileikkikoulun joulujuhlaan oli lähetetty useille oman seurakunnan työntekijöille.

Musiikkileikkikouluihin otetaan mukaan myös kirkkoon kuulumattomien perheiden lapsia. Nämä sekä muut perheet ovat hyväksyneet sen, että musiikkileikkikoulussa tulee esille kirkon opetus. Jotkut vanhemmat ovat halunneet tietää tarkasti onko toimintaan sisällytetty uskonnollista erikoisohjelmaa, ja kuinka paljon opetus poikkeaa yleisten musiikkioppilaitosten vastaavasta opetuksesta. Opettajat olivat sitä mieltä, että musiikkikasvatukselliset tavoitteet ovat etusijalla, eikä "käännyttäminen". Opettajien arvioiden mukaan suurimmalla osalla lapsista ja heidän perheillään oli muunkin toiminnan kautta yhteyksiä seurakuntaan, esimerkiksi päiväkerhot.

Lasten vanhemmille oli järjestetty kerran vuodessa tutustumis- ja tiedotustilaisuus. Tärkeimmät asiat tulivat neuvotelluiksi vanhempien kanssa ennen ja jälkeen musiikkileikkikoulutunnin, ja joskus oli lähetetty tiedote koteihin. Yleensä vanhemmat olivat hyvin kiinnostuneita musiikkileikkikoulusta ja osallistuivat sataprosenttisesti heille osoitettuihin tilaisuuksiin. Vanhemmat olivat myös tervetulleita tavalliselle oppitunnille, jos ilmoittivat tulostansa etukäteen.

5 Päätäntö

Suuri kiinnostus musiikkileikkikouluja kohtaan osoittaa toiminnan tarpeellisuuden. Onnistunut musiikkileikkikoulu-toiminta luo merkittävää pohjaa lapsen myöhemmälle musiikin harrastamiselle, ja yleensä kasvulle ihmisenä. Myös seurakunnissa on tämä toimintamuoto tullut yhä tärkeämmäksi, minkä todistaa toiminnan nopea laajeneminen seurakunnissa. Toiminta palvelee hyödyllisellä tavalla seurakuntalaisia ja seurakunnan kuorotoimintaa, kun lapset varttuvat "kuoroikäisiksi" ja tulevat mukaan seurakunnan kuoroihin.

Musiikkileikkikoulutoiminnan laajeneminen liittyy luonnollisesti myös yleiseen elintason nousuun. Vanhemmat haluavat antaa lapsillensa yhä monipuolisempia harrastusmahdollisuuksia. Tämä seikka saattaa aiheuttaa myös ongelmia silloin, kun vanhemmat tuovat omien "intressien" vuoksi lapsiaan musiikkileikkikouluun.

Tampereella, samoin kuin Helsingissä, seurakunnan musiikkileikkikoulun tavoitteet pohjautuivat musiikkikasvatuksel-

liselle alueelle. Tampereella opettajat olivat yhdessä suunnitelleet musiikkikasvatukselliset tavoitteet, kun taas Helsingissä puuttui yhtenäinen tavoitteisto. Helsingin seurakuntien musiikkileikkikouluista tehdyssä tutkielmassa (Lundsten 1987) tuli esille ongelmana yhtenäisen ja suunnitelmallisen tavoitteiston puuttuminen. Tampereella tilanne oli parempi, sillä siellä oli yhteisesti päätetty käyttää opetuksessa unkarilaista musiikkikasvatusmetodia. Opettajat olivat sitä mieltä, että tämä Z.Kodàlyn musiikkikasvatusmenetelmään pohjautuva suomalainen sovellus on erittäin hyvä käyttää musiikinvarhaiskasvatuksessa. Opettajat totesivat, että menetelmä on helppo omaksua ja se antaa riittävän paljon vapauksia myös omien ideoitten toteuttamiseen. Heille oli järjestetty riittävästi koulutusta menetelmän oppimiseksi.

Sen sijaan yhteinen ilmiö sekä Tampereen että Helsingin "muskareissa" oli, että yhteisiä, selkeitä suuntaviivoja ei ollut toiminnan seurakunnallisuudesta ja yleensä lapsen hengellisen elämän kehittämisestä. Nämä osa-alueet painottuivat hyvinkin eri tavoin, esim. Tampereella, johtuen opettajan omista motiiveista. Olisiko kirkon tarpeellista laatia selkeät hengelliset ja musiikkikasvatukselliset tavoitteet musiikkileikkikoulutoiminnalle opettajien opetuksen tueksi? Seurakunnallista työmuotoa on vaikea kehittää eteenpäin, jos ei tiedetä mihin sen hengellinen kasvatus tähtää. (Lundsten 1987)

Kirkon kasvatustoiminta 1980 - kirjassa sanotaan seuraavasti: "Jumalanpalveluksen musiikki on lapselle erinomainen keino päästä sisälle erilaisiin tunnekokemuksiin ja jumalanpalveluksen sanomaan. Laulujen ja musiikin avulla voidaan

välittää sellaisia tuntemuksia, joiden sanallinen ilmaiseminen useinkin jää köyhäksi. Hengelliseen musiikkiin tutustuminen on seurakunnan lapsityössä tärkeää. Tämän liittäminen jumalanpalvelukseen auttaa lasta ymmärtämään seurakunnan tehtävää, jumalanpalveluksen perusasioita ja sanomaa Jeesuksesta".

Mielestäni musiikkileikkikoulujen hengelliset tavoitteet voisivatkin lähteä jumalanpalvelusmusiikista käsin, jolloin jumalanpalvelus kirkon "perustoimintana" tulisi lapsille tutummaksi. Eräs Tampereen opettajista oli parhaillaan suorittamassa virsilaulumerkkiä musiikkileikkikoululaisten kanssa, ja oli näin tekemässä tutuksi jumalanpalveluksen musiikin yhtä osa-aluetta. Kuitenkin useimmille, seurakunnankin musiikkileikkikoulun opettajille, jumalanpalvelusmusiikki saattaa olla aika vieras alue. Olisiko kirkon tarkoituksenmukaista alkaa kouluttaa omia musiikkileikkikoulun opettajia erityisluonteestaan käsin? Tällöin hengelliset tavoitteet tulisivat kuvaan mukaan luontevasti.

Seurakunnissa on yleensäkin puutetta pätevistä musiikin varhaiskasvattajista, mikä tulee ilmi Anu Peltoniemen suorittamassa tutkimuksessa seurakunnan päiväkerhojen musiikinopetuksesta. Monet päiväkerho-ohjaajat kokivat saavansa liian vähän koulutusta päiväkerhojen musiikkituokioiden ohjaamiseen. Musiikkileikkikoulun opettajien ja päiväkerho-ohjaajien yhteiset koulutustilaisuudet saattaisivat lähentää näitä kahta seurakunnan lapsityömuotoa toisiinsa. Toki molemmilla näillä mainituilla lapsityömuodoilla on omat erityisluonteensa, mutta yhteisiä tavoitteita on paljon.

Lopuksi voidaan kohdistaa odotukset kanttoriin, jonka

tehtävästä sanotaan esimerkiksi seuraavasti m-ohjelman sivulla 26 : "Kanttorilla on seurakunnan musiikkitoimintaa johtavana henkilönä erityinen vastuu musiikkikasvatuksesta seurakunnassa." Joissakin seurakunnissa on jo perustettu kirkkomuusikon virkoja, jotka on suunnattu pelkästään musiikkikasvatukselliselle puolelle. Tässä tulee kuitenkin vastaan eräs kanttoreiden koulutukseen liittyvä ongelma: Koulutus ei anna riittävästi tietoa lapsista ja heidän piirissään tehtävästä musiikkikasvatustyöstä. Olisi tärkeää, että kanttori tuntisi musiikin varhaiskasvatusta, sen sisältöä ja tavoitteita, ja pystyisi asiantuntevasti huolehtimaan toiminnan suunnittelusta ja mahdollisesta kouluttamisesta. (Musiikkikasvatus seurakunnissa 1987)

Lähteet :

Alho, E., Perkiö, S. 1988. Laulun Aika. Pööpötien laulukirja. Porvoo. WSOY.

Asetus valtiosuutta saavista musiikkioppilaitoksista 1987. 629/1987.

Forrai, K. 1988. Music in Preschool. Franklin Printing House. Budapest.

Fredrikson, M. 1994. Spontaanit laulutoisinnot ja enkulturaatioprosessi. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Gröhn, L. 1985. Zoltán Kodaly'n musiikkikasvatusjärjestelmä. Yleispedagogiikan seminaarityö. Kuopion konservatorio.

Kodaly, Z. 1937. Bicinia Hungarica. Budapest.

Kodaly, Z. 1982. Folk music of Hungary. 3p. Budapest.

Koivusalo, R. 1981. Leikkien ja laulaen. Pieni musiikkilehti 2/1981, 12-14.

Kotiranta, P. 1995. Kuuntele aivojasi - musiikki lisää älyäsi. Helsingin Sanomat 19.5.1995.

Krokkfors, M. 1980. Mitä ovat musiikkileikkikoulut. Rondino 4/1980.

Krokkfors, M. 1985. Lapsi ja Musiikki. Laulaminen. Mannerheimin lastensuojeluliiton P-julkaisusarja No: 14. Porvoo. WSOY.

Lehto, M. 1992. Kodály-menetelmällä annettava 3-5-vuotiaiden musiikkikasvatus tutkimuksen valossa. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu-työ. Jyväskylä.

Linnankivi, V., Tenkku, L., Urho, E. 1982. Musiikin didaktiikka. Jyväskylä. Gummerus.

Lundsten, H. 1987. Musiikin varhaiskasvatus kirkossa. Musiikkileikkikoulut Helsingin evankelis-luterilaisissa seurakunnissa 1985-1986, Sibelius-Akatemia. Tutkielma. Helsinki.

Musiikkikasvatus seurakunnassa. 1987. Kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoimikunnan keskus.

Numminen, A. 1989. Musiikkileikkikoulu voi johdattaa Musiikkimaahan, jossa ei ole teoriapeikkoja. Rondo 4/1989, 29-30.

Ollaranta, R., Simojoki, M. 1982 Muksut Musiikkimaassa. Helsinki. Otava.

Opetussuunnitelma 1988. Ohje O 44/1988. Kouluhallituksen musiikkioppilaitoksille antama opetussuunnitelma.

Opetussuunnitelma 1988. Ohje O 44/1988. Kouluhallituksen musiikkioppilaitoksille antama opetussuunnitelma.

Otavan iso musiikkitietosanakirja 3. 1980, 472. Keuruu. Otava.

Peltoniemi, A. 1984. Päiväkerhojen musiikkitoiminta Kuopion evankelis-luterilaisissa seurakunnissa. Sibelius-Akatemia. Tutkielma. Kuopio.

Perttunen, T. 1991. Musiikin varhaiskasvatus seurakunnassa. Sibelius-Akatemia. Tutkielma. Helsinki

Tampereen evankelis-luterilaisen seurakuntayhtymä. Päiväkerhotoimikunnan kokousten pöytäkirjat vuosilta 1968-1984.